

KOMISJA WSPÓLNOT EUROPEJSKICH

Bruksela, dnia 20.4.2005
COM(2005) 153 końcowy

**KOMUNIKAT KOMISJI DO RADY, PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I
EUROPEJSKIEGO KOMITETU EKONOMICZNO-SPOŁECZNEGO ORAZ
KOMITETU REGIONÓW**

**Wzmacnianie zdolności reagowania UE na klęski żywiołowe i sytuacje kryzysowe w
państwach trzecich**

1. WPROWADZENIE

Niniejszy komunikat jest odpowiedzią Komisji na plan działań UE przedstawiony w następstwie tsunami z dnia 26 grudnia 2004 r. przez prezydencję luksemburską podczas posiedzenia Rady ds. Ogólnych i Stosunków Zewnętrznych w dniu 31 stycznia 2005 r.

Odpowiedź Europy na klęskę wywołaną uderzeniem fal tsunami była natychmiastowa i wspaniałomyślna. W wysiłkach tych ważną rolę odegrała Wspólnota Europejska. Jej reakcja pokazała nie tylko głębię i wymiar wspólnych zasobów, z których Unia może korzystać poprzez programy wspólnotowe i dwustronne, oraz nowych możliwości wojskowych, ale również uświadomiła wszystkim zarówno operacyjną, jak i polityczną złożoność przygotowania do i reakcji na klęski żywiołowe oraz sytuacje kryzysowe.

Plan działań prezydencji porusza trzy zasadnicze kwestie:

- środki podjęte w celu odpowiedzi na potrzeby regionów dotkniętych tsunami;
- środki mające na celu poprawę możliwości reagowania UE, spójności i skuteczności działań;
- środki mające na celu poprawę zapobiegania, wczesnego ostrzegania i przygotowania na wypadek katastrofy w przyszłości.

Przewodniczący Komisji na posiedzeniu Rady ds. Ogólnych i Stosunków Zewnętrznych odpowiedział na plan działań UE sprawozdaniem na temat pomocy finansowej Wspólnoty dla regionów dotkniętych tsunami oraz planem długoterminowego rozwoju unijnych zdolności przewidywania i reagowania na przyszłe katastrofy i sytuacje kryzysowe. Niniejszy komunikat bazuje na tym planie.

Do komunikatu dołączono dwa załączniki. Pierwszym z nich jest zaktualizowane sprawozdanie na temat środków podjętych przez Komisję w zakresie odpowiedzi na potrzeby obszarów dotkniętych tsunami na Oceanie Indyjskim. Opisuje on program pomocy humanitarnej opiewający na 103 milionów euro, program długoterminowej odbudowy opiewający na 350 milionów euro oraz serię środków towarzyszących, w tym koncesje handlowe oraz działania Europejskiego Banku Inwestycyjnego.

Drugi załącznik przedstawia zakres instrumentów i programów wspólnotowych, które przyczyniają się do rozbudowy systemów wczesnego ostrzegania i przygotowania na klęski żywiołowe na całym świecie.

2. ZAPEWNIENIE SPÓJNEGO I SKUTECZNEGO REAGOWANIA

Wspólnota opracowała szereg odrębnych instrumentów przeznaczonych do realizacji działań zewnętrznych. Odpowiadają one rozmaitym politykom i upoważnieniu do działania w wielu dziedzinach jak: cele humanitarne, stabilizacji, odbudowy i zrównoważonego rozwoju, współpracy gospodarczej oraz podstawowych praw. Reakcja Wspólnoty na tsunami zobrazowała bogactwo instrumentów, które ma ona

do dyspozycji i które może wykorzystać w celu zaradzenia katastrofom i sytuacjom kryzysowym. Reakcja ta pokazała, iż oprócz stosownych instrumentów w ramach stosunków zewnętrznych istnieje możliwość uruchomienia w sposób skoordynowany wielu instrumentów polityki wewnętrznej w celu wzmocnienia ogólnej reakcji. W ich skład wchodzi nie tylko wspólnotowy mechanizm obrony cywilnej, ale również programy w dziedzinie badań, społeczeństwa informacyjnego i sprawiedliwości, wolności oraz bezpieczeństwa, jak również rybołówstwa. Siła reakcji wspólnotowej opiera się na jej umiejętności połączenia możliwości stworzonych w ramach polityk wewnętrznych ze środkami wprowadzonymi w ramach wyspecjalizowanych instrumentów przeznaczonych na działania zewnętrzne.

Kolejny wymiar tworzą możliwości wojskowe i cywilne wypracowywane w ramach Wspólnej Polityki Zagranicznej i Bezpieczeństwa.

Ta różnorodność możliwości jest jednym z atutów Unii. Podwójne wyzwanie polega na zapewnieniu skutecznej, szybkiej i elastycznej reakcji w obliczu sytuacji wyjątkowych, jak również na zmobilizowaniu i udoskonalaniu tych środków w sposób spójny oraz na bazowaniu na ich atutach.

Środki przedstawione w niniejszym komunikacie mają wspólny cel w postaci promowania skuteczności, spójności i koordynacji pomiędzy różnymi instrumentami polityki zagranicznej Unii w sytuacjach klęsk żywiołowych i sytuacjach kryzysowych, przy jednoczesnym zachowaniu odrębności ich mandatów, w szczególności tego, co znane jest pod pojęciem „przestrzeni humanitarnej”¹. Ich celem jest zapewnienie, by Komisja mogła:

- skutecznie przyczyniać się do opracowania polityk i praktyk na szczeblu UE w odniesieniu do reagowania na klęski żywiołowe i sytuacje kryzysowe;
- wspierać ulepszoną koordynację operacyjną pomiędzy Komisją, Państwami Członkowskimi a Sekretariatem Generalnym Rady;
- uzupełnić poważne braki w możliwościach administracyjnych;
- przyczyniać się do umacniania szerszych ram międzynarodowych służących reagowaniu na klęski żywiołowe i sytuacje kryzysowe.

Z inicjatywy UE powstały już liczne ważne fora, które umożliwiają poruszanie kwestii politycznej i operacyjnej spójności reakcji w obliczu klęsk żywiołowych i sytuacji kryzysowych, bądź też oferują wzorce umożliwiające poczynienie postępu w takich pracach. W ich skład wchodzi doroczna debata w ramach Rady ds. Ogólnych i Stosunków Zewnętrznych na temat skuteczności działań zewnętrznych UE, program realizacji „zobowiązań z Barcelony”² w sprawie harmonizacji polityk i procedur

¹ Warunki operacyjne niezbędne do umożliwienia neutralnego, bezstronnego i niedyskryminacyjnego udzielenia pomocy humanitarnej oraz zapewnienia wolnego i bezpośredniego dostępu do ofiar klęsk żywiołowych.

² Rada przyjęła „zobowiązania z Barcelony” w dniu 14 marca 2002 r. Opierają się one na uzgodnionych na szczeblu międzynarodowym najlepszych praktykach, w tym praktykach Grupy Zadaniowej ds. praktyki przekazywania darów Komitetu Pomocy Rozwojowej OECD i stanowią część procesu harmonizacji polityk i procedur pomocy zewnętrznej uzgodnionych przez Państwa Członkowskie i Wspólnotę.

pomocy zewnętrznej, stała wymiana poglądów pomiędzy Komisją i Państwami Członkowskimi na temat jakości pomocy humanitarnej UE oraz scenariuszy planowania strategicznego, które mają zostać opracowane przez komórkę cywilno-wojskową. Komisja będzie odgrywała pełną rolę w tych forach, jak również we właściwych instancjach międzynarodowych, takich jak Komitet Pomocy Rozwojowej OECD oraz międzynarodowe spotkania w sprawie praktyki udzielania pomocy humanitarnej (Good Humanitarian Donorship).

3. WZMACNIANIE UNIJNYCH MOŻLIWOŚCI REAGOWANIA - ULEPSZANIE ISTNIEJĄCYCH INSTRUMENTÓW, ICH SKUTECZNOŚCI I OGÓLNEJ SPÓJNOŚCI

Do głównych instrumentów natychmiastowego reagowania UE w obliczu katastrof należy nadal wspólnotowa pomoc humanitarna udzielana na podstawie rozporządzenia Rady (WE) 1257/96 oraz możliwości Państw Członkowskich mobilizowane zgodnie ze wspólnotowym mechanizmem obrony cywilnej. Zasoby wojskowe UE mogą uzupełniać i zwiększać dostarczanie pomocy w ramach tych dwóch mechanizmów. Ponadto opracowuje się obecnie scenariusze planowania strategicznego dla tzw. „petersberskich” zadań humanitarnych, z wykorzystaniem zasobów zarówno cywilnych jak i wojskowych.

Kolejnymi działaniami po zastosowaniu tych instrumentów są: krótko- i średnioterminowa pomoc WE w przypadku klęsk żywiołowych i sytuacji kryzysowych w ramach mechanizmu szybkiego reagowania³ oraz główne programy pomocy zewnętrznej. Dokładne rozłożenie w czasie pomocy zależy od charakteru wydarzenia, a na miejscu zdarzenia może w każdej chwili przebywać jednocześnie wiele różnych podmiotów cywilnych i wojskowych.

Sekcja ta określa środki mające na celu wzmocnienie istniejących instrumentów wspólnotowych oraz ich powiązań i spójności z szerszymi unijnymi i międzynarodowymi działaniami pomocowymi.

3.1. Pomoc humanitarna

Jedynym celem wspólnotowej pomocy humanitarnej jest zapobieganie lub przynoszenie ulgi ludzkiemu cierpieniu. Wspólnotowe działania humanitarne określają wyłącznie potrzeby ofiar, nie opierają się na względach politycznych, ani nie są od nich uzależnione. Przeprowadza się je w oparciu o międzynarodowe prawo humanitarne i zgodnie z humanitarnymi zasadami neutralności, bezstronności i braku dyskryminacji. Te powszechnie uznane zasady są obecnie zapisane w Konstytucji. Stanowią one kluczowe kwestie operacyjne związane ze skutecznością pomocy oraz bezpieczeństwem i ochroną zarówno osób niosących pomoc, jak i ofiar.

Kataklizm tsunami pokazał wartość wojskowych zasobów logistycznych w uzupełnianiu i wspieraniu organizacji humanitarnych, gdy możliwości niesienia ratunku i pomocy tych drugich są na wyczerpaniu lub są niewystarczające. Należy jednakże zagwarantować, by każde działanie humanitarne wykorzystujące zasoby wojskowe zachowało swój charakter cywilny i bezstronny. Jest to szczególnie ważne

³ Rozporządzenie Rady (WE) nr 381/2001 z dnia 26 lutego 2001 r. tworzące mechanizm szybkiego reagowania.

w przypadku złożonych sytuacji kryzysowych⁴, gdzie istnieje bezwzględna potrzeba unikania pomieszania ról podmiotów wojskowych i humanitarnych. Z tego względu i w celu zachowania neutralności „przestrzeni humanitarnej” Komisja przywiązuje ogromną wagę do zgodności z wytycznymi ONZ w sprawie korzystania z zasobów wojskowych i obrony cywilnej w działaniach humanitarnych⁵ zarówno w sytuacjach konfliktów jak i sytuacjach bezkonfliktowych. Te wytyczne ustalone na szczeblu międzynarodowym przewidują mobilizację zasobów wojskowych dla działań humanitarnych i ratunkowych na prośbę i w ścisłej współpracy z cywilnymi podmiotami humanitarnymi. Wytyczne te stanowią również kluczowe elementy operacyjne w zapewnieniu bezpieczeństwa i ochrony pracowników niosących pomoc oraz ofiar.

Komisja uznaje i popiera wiodącą rolę ONZ w koordynowaniu międzynarodowych wysiłków w zakresie pomocy humanitarnej.

Komisja będzie współpracować z komórką cywilno-wojskową Rady w celu zapewnienia, by te zasady i wytyczne znalazły należyte odzwierciedlenie we wszelkich stosownych scenariuszach planowania strategicznego opracowywanych przez ten zespół.

3.1.1. Zwiększanie gotowości

Pomoc humanitarna Wspólnoty jest w głównej mierze przekazywana poprzez wyspecjalizowane agencje ONZ, federację Czerwonego Krzyża oraz europejskie organizacje pozarządowe. Wiele z tych organizacji działa na mocy mandatu międzynarodowego i uznaje się je za organizacje wiodące w poszczególnych obszarach ich kompetencji.⁶

Dzięki partnerskim stosunkom Biura Pomocy Humanitarnej Wspólnoty Europejskiej (ECHO) z tymi organizacjami Wspólnota ma ugruntowane możliwości szybkiego reagowania w sytuacji nagłych katastrof. Jego obecność w około 70 krajach na całym świecie, skoncentrowanie na krajach narażonych na zagrożenia oraz będące w jego dyspozycji procedury szybkiego finansowania, umożliwiające podjęcie decyzji w sprawie finansowania w sytuacjach wyjątkowych w ciągu kilku pierwszych godzin od zaistnienia sytuacji kryzysowej oznaczają, iż Wspólnota jest głównym darczyńcą w przypadku nagłych katastrof.

Komisja będzie podejmować wysiłki mające na celu zwiększenie zdolności realizacji zadań przez kluczowych partnerów poprzez finansowanie środków gotowości, w szczególności wstępnego rozlokowania ważnych elementów pomocy natychmiastowej. Komisja finansuje już działania UNICEF w zakresie wstępnego rozlokowania podstawowych elementów w centrach regionalnych na wypadek

⁴ Pojęcie „złożone sytuacje kryzysowe” odnosi się do kryzysu humanitarnego w strefie konfliktu.

⁵ „Wytyczne z Oslo” z 1994 r. odnoszące się do klęsk żywiołowych oraz Wytyczne w sprawie wykorzystania zasobów wojskowych i obrony cywilnej z 2003 r. odnoszące się do katastrof spowodowanych przez człowieka.

⁶ Na przykład Wysoki Komisarz Narodów Zjednoczonych ds. Uchodźców (UNHCR) dla uchodźców, UNICEF dla dzieci, Międzynarodowy Komitet Czerwonego Krzyża dla ochrony osób cywilnych i więźniów oraz w kwestii stosowania międzynarodowego prawa humanitarnego, Biuro Koordynacji Spraw Humanitarnych ONZ w kwestii koordynacji pomocy humanitarnej, itp.

sytuacji krytycznych oraz przygotowania planów reakcji w 16 krajach narażonych na zagrożenia i prowadzi podobny program z WHO. Obecnie angażuje się w dyskusje mające na celu rozszerzenie takich programów na Międzynarodową Federację Czerwonego Krzyża, jak również na inne międzynarodowe organizacje pozarządowe. Ponadto ocenia ona wykonalność zwiększania możliwości logistycznych jej partnerów odpowiedzialnych za wykonanie określonych działań - zwłaszcza w dziedzinie transportu lotniczego – w celu zwiększenia możliwości szybkiego rozmieszczenia służb i pomocy ratunkowej.

3.1.2. Poprawa zdolności szybkiej analizy i oceny:

W przypadku poważnej katastrofy, dobra koordynacja oraz rzetelna i szybka ocena potrzeb to kluczowe czynniki skuteczności działań humanitarnych. Komisja zwiększy zatem swoją zdolność oceny, bazując na istniejącej sieci 69 ekspertów ds. pomocy humanitarnej oraz 250 miejscowych pracowników pracujących w regionalnych biurach terenowych na całym świecie. Eksperti ci specjalizują się w kluczowych sektorach pomocy i działań humanitarnych (takich jak sektor zdrowia, wody, urządzeń sanitarnych, zapewnienia żywności, schronienia i budowy domów) i mogą zostać wysłani w ciągu 24 godzin na miejsce wystąpienia kataklizmu. Poprawi to interoperacyjność unijnych zdolności oceny z systemami ONZ i Czerwonego Krzyża. Będzie się to przyczyniać do wspierania przewodniej roli ONZ w koordynacji działań w sytuacjach klęsk żywiołowych.

Zastosowane zostaną następujące konkretne środki:

- stopniowe zwiększanie liczby ekspertów terenowych z 69 do 150;
- szkolenie ekspertów na temat metodologii oceny i koordynacji stosowanych przez zespoły UNDAC⁷ Biura Koordynacji Spraw Humanitarnych (OCHA) oraz FACT Czerwonego Krzyża⁸ w celu osiągnięcia synergii i twórczej wymiany doświadczeń podczas przeprowadzania oceny potrzeb;
- wypracowanie możliwości na wypadek sytuacji wyjątkowej wstępnie rozlokowanych na poziomie regionalnych biur terenowych ECHO, umożliwiające rozmieszczenie specjalistycznych wielosektorowych zespołów na wypadek sytuacji krytycznych w ciągu 24 godzin.

Finansowanie jest już gotowe do wdrożenia i trwa rekrutacja mająca na celu wstępne zwiększenie liczby ekspertów do 100. Po zastosowaniu tych środków ECHO dokona ponownej oceny działania sieci przed podjęciem dalszych czynności wzmacniania.

3.1.3. Wzmocnienie zdolności szybkiej oceny ONZ oraz interoperacyjności zespołów

UE uznaje wiodącą rolę OCHA w koordynacji działań w przypadku katastrof, a plan działań UE po kataklizmie tsunami należycie podkreśla fakt, iż „interoperacyjność” z ONZ jest pożądana. Oprócz środków przedstawionych powyżej Komisja zapewnia bezpośrednie wsparcie dla zdolności koordynacyjnych OCHA poprzez finansowanie oraz współpracę techniczną ze Wspólnym Centrum Badawczym. Finansuje również

⁷ Zespoły ONZ ds. oceny i koordynacji w sytuacji katastrof

⁸ Zespoły terenowe ds. oceny i koordynacji

opracowanie poradnika OCHA na temat wdrażania wytycznych w zakresie wykorzystania zasobów wojskowych w działaniach humanitarnych.

3.1.4. Europejski Ochotniczy Korpus Pomocy Humanitarnej

Plan działań UE wezwał do rozważenia kwestii utworzenia Ochotniczego Korpusu Pomocy Humanitarnej. Odzwierciedla to postanowienia przewidziane w Konstytucji dotyczące Ochotniczego Korpusu Pomocy Humanitarnej⁹.

Komisja zainicjowała analizę istniejących ochotniczych programów humanitarnych (np. ochotnicy ONZ, ochotnicy Czerwonego Krzyża). Analiza ta pomoże określić wspólne cechy i najlepsze praktyki. Komisja wyda zalecenia dotyczące możliwego wsparcia WE w zakresie szkoleń ochotników i ustanowienia harmonogramu dyżurów ochotników UE, będących w gotowości do dyspozycji agencji humanitarnych.

3.1.5. Poprawa spójności ogólnej akcji humanitarnej UE

Wzmocniona koordynacja pomiędzy pomocą humanitarną Wspólnoty a dwustronną pomocą Państw Członkowskich UE w zakresie reakcji na klęski żywiołowe i sytuacje kryzysowe przyniosłaby wzajemne korzyści wszystkim. Kluczowym czynnikiem procesu decyzyjnego w szybko zmieniających się sytuacjach jest znormalizowany przepływ informacji w czasie rzeczywistym. Komisja proponuje zatem następujące konkretne środki, nadające się do szybkiego zastosowania:

- stworzenie sieci centralnych punktów pomocy humanitarnej Państw Członkowskich;
- poprawa istniejącego systemu sprawozdawczości humanitarnej UE (tzw. systemu „14-punktowego”), osiągnięcie jego całkowitej kompatybilności z systemem monitorowania finansowego biura OCHA ONZ oraz poprawa jego wykorzystania przez Państwa Członkowskie;
- oddanie do dyspozycji Państw Członkowskich terenowych ekspertów ds. pomocy humanitarnej, aby mogli służyć poradą i pomocą przy zapewnianiu dwustronnej pomocy humanitarnej oraz ułatwiali koordynację pomocy Wspólnoty i Państw Członkowskich w tym zakresie.

3.2. Mechanizm obrony cywilnej

Wspólnotowy mechanizm obrony cywilnej ułatwia mobilizację wyspecjalizowanych zasobów z Państw Członkowskich dla niesienia pomocy w przypadku katastrof zarówno w obrębie, jak i poza UE. Interwencje poza UE mogą być prowadzone bądź jako działania autonomiczne, bądź na zasadzie wkładu w interwencję kierowaną przez organizację międzynarodową¹⁰. Koordynację działań poza UE zapewniają Komisja oraz Prezydencja UE, które działają w bliskim porozumieniu.

⁹

Artykuł III-321 ust. 5 Konstytucji

¹⁰

Decyzja Rady z dnia 23 października 2001 r. ustanawiająca mechanizm wspólnotowy ułatwiający wzmocnioną współpracę w interwencjach wspierających ochronę ludności (2001/792/WE, Euratom)

Środki mające na celu wzmocnienie możliwości reagowania tego mechanizmu muszą uwzględniać jego podwójną rolę. Środki te przedstawione zostały w sposób bardziej szczegółowy w komunikacie Komisji zatytułowanym „Poprawa wspólnotowego mechanizmu obrony cywilnej”.¹¹ W przypadku rozszerzania działania Mechanizmu w państwach trzecich, należy należycie brać pod uwagę mandat innych organizacji międzynarodowych oraz istniejące międzynarodowe mechanizmy koordynacji.

Działania natychmiastowe będą się koncentrowały na poprawie mechanizmu i maksymalizacji skutków pomocy udzielonej w oparciu o niego w ramach istniejących ram prawnych. Komisja proponuje:

- zapewnienie pełnego wdrożenia porozumienia zawartego z biurem OCHA ONZ w celu maksymalnego wykorzystania dostępnych środków i zapewnienia skoordynowanej reakcji w sytuacji katastrof w państwach trzecich;
- zwiększenie przygotowania poprzez dalsze szkolenia i ćwiczenia. Należy uczynić szybkie postępy w zakresie opartej na scenariuszach oceny możliwości obrony cywilnej UE wraz z pełnym uczestnictwem Państw Członkowskich;
- wypracowanie podejścia modułowego opartego na krajowych modułach obrony cywilnej nadających się do natychmiastowego rozmieszczenia; w przypadkach, w których moduły takie przeznaczone są do rozmieszczenia w państwach trzecich, należy zwrócić uwagę na ich komplementarność z modułami opracowywanymi w ramach biura OCHA ONZ;
- wzmocnienie powiązań pomiędzy Mechanizmem a systemami wczesnego ostrzegania i wzmocnienie zdolności analitycznych i planistycznych Centrum Monitoringu i Informacji Komisji (Commission's Monitoring and Information Centre - MIC). Będzie to obejmowało wzmocnienie powiązań z systemem alarmowania i dyżurów UNDAC oraz z jego wirtualnym Centrum Koordynacji Operacyjnej Na Miejscu (On Site Operational Coordination Centre - OSSOC);
- wzmocnienie oceny „na miejscu” wyspecjalizowanych potrzeb w zakresie obrony cywilnej oraz poprawa zdolności koordynacji rozmieszczenia zasobów obrony cywilnej UE przy pełnej koordynacji z innymi podmiotami;
- poprawę dostępu do zasobów wojskowych UE w przypadku niesienia pomocy w sytuacji katastrof poprzez lepsze wykorzystanie unijnej bazy danych zasobów wojskowych, opracowanie konkretnych scenariuszy planistycznych wraz z komórką cywilno-wojskową oraz ustanowienie procedur operacyjnych z kadrą wojskową UE;
- zapewnienie finansowania wspólnotowego w zakresie kosztów transportu.

W dłuższej perspektywie można zaplanować bardziej ambitne i strukturalne reformy Mechanizmu, oparte na większych środkach finansowych zaproponowanych przez

¹¹ COM(2005) 137 z 20.04.2005.

Komisję zgodnie z nowymi Perspektywami Finansowymi.¹² Doprowadzi to do zwiększenia zdolności obrony cywilnej na szczeblu UE i będzie wymagało:

- zwiększenia zdolności obrony cywilnej możliwych do wykorzystania do niesienia pomocy na szczeblu UE;
- upoważnienia Komisji do tego, by informowała państwa trzecie o możliwości zwrócenia się z prośbą o pomoc, gdy tylko zaistnieje ewentualna potrzeba pomocy w zakresie obrony cywilnej;
- opracowania modułów awaryjnych zlokalizowanych w Państwach Członkowskich, gotowych do natychmiastowego rozmieszczenia na prośbę o udzielenie pomocy;
- zapewnienia środków finansowych dla MIC w celu umożliwienia mu wynajęcia sprzętu, który jest konieczny do zapewnienia szybkiego reagowania europejskiego i którego nie można uzyskać od Państw Członkowskich lub z innych źródeł, przy jednoczesnym wzmocnieniu powiązań ze Wspólnym Centrum Logistycznym ONZ;
- promowania międzynarodowej koordynacji reagowania w sytuacji katastrof.

3.3. Pomoc przeznaczona na odbudowę, rekonstrukcję i rozwój

Tak jak w przypadku pomocy humanitarnej i obrony cywilnej, skuteczność średnioterminowej pomocy unijnej w przypadku klęsk żywiołowych, sytuacji kryzysowych i odbudowy zależy od dostępu do wysokiej jakości oceny potrzeb przeprowadzonej na wczesnym etapie oraz od niezbędnej elastyczności możliwości wdrożeniowych, umożliwiających udzielenie pomocy na czas.

Mając to na uwadze, Komisja powoła zespoły ds. oceny i planowania. W ich skład wchodzić będą urzędnicy oraz specjaliści branżowi z całej Komisji oraz jej 130 przedstawicielstw. Zespoły będą gotowe do niezwłocznej mobilizacji w przypadku misji trwających nie dłużej niż 1 miesiąc i będą mogły wykorzystywać zewnętrznych ekspertów „na wezwanie”. Zachęca się Państwa Członkowskie do udziału w tych działaniach.

Zespoły ds. oceny miałyby do odegrania różne role, w zależności od istoty kryzysu i skali reakcji przewidzianej przez Wspólnotę, w tym:

- przyczynianie się do wielostronnej oceny potrzeb prowadzonej przez Bank Światowy lub ONZ;
- programowanie i szczegółowe określanie projektów dla finansowania ze środków WE przeznaczonych na pomoc w sytuacjach kryzysowych i na odbudowę;

¹²

Patrz wniosek Komisji dotyczący Instrumentu szybkiego reagowania i gotowości w poważnych sytuacjach kryzysowych COM(2005) 113 wersja ostateczna z 6.4.2005 oraz wniosek dotyczący Instrumentu na rzecz stabilności COM(2004) 630 wersja ostateczna z 29.9.2004

- włączenie celów i strategii zrównoważonego rozwoju do planowania pomocy w sytuacjach kryzysowych w celu zapewnienia jak najłagodniejszego przejścia z fazy świadczenia doraźnej pomocy na rzecz odbudowy i rekonstrukcji do bardziej dalekosiężnego etapu rozwoju;
- przyczynianie się do misji rozpoznawczych WPZiB organizowanych przez Sekretariat Rady.

W celu powołania tych zespołów podjęte zostaną liczne praktyczne działania:

- opracowany zostanie harmonogram dyżurów ekspertów wewnętrznych;
- opracowany zostanie wspólny kurs szkoleniowy;
- przewidziane zostaną środki mające na celu zapewnienie możliwości oddelegowania pracowników od pełnionych funkcji i ich szybkiej mobilizacji.

Przy planowaniu reakcji w przypadku katastrofy i sytuacji kryzysowej Komisja postrzega istotną wartość w wypracowywaniu wraz z Państwami Członkowskimi i Sekretariatem Generalnym Rady wspólnej i wiarygodnej analizy sytuacji w terenie. Można by to następnie wykorzystać do podejmowania decyzji dotyczących odpowiednich priorytetów dla Wspólnoty, WPZiB oraz programów pomocy dwustronnej. Punktem wyjścia będzie poszukiwanie możliwości wspólnej oceny z kolegami pracującymi w Sekretariacie Rady.

Ponadto konieczne będzie zastosowanie środków mających na celu szybkie wzmocnienie możliwości wdrożeniowych przedstawicielstw.

3.4. Wzmacnianie związków pomiędzy programami wspólnotowymi a możliwościami cywilnymi i wojskowymi UE

Cywilno-wojskowa komórka planowania będzie mieć duży wpływ na wypracowanie reakcji UE na sytuacje kryzysowe. Biorąc pod uwagę bogactwo doświadczenia Komisji w zarządzaniu środkami pomocy i środkami stabilizacji pokonfliktowej oraz wielkość i zakres środków wspólnotowych istotnych z punktu widzenia sytuacji kryzysowych, ważne jest, by Komisja w pełni przyczyniała się do prac komórki.

Z tego względu Komisja wyznaczy oficerów łącznikowych do komórki cywilno-wojskowej. Ich zasadniczą funkcją będzie promowanie spójności pomiędzy założeniami planowania WE a środkami WPZiB oraz określanie praktycznych ustaleń dotyczących wykorzystania zasobów wojskowych dla wsparcia cywilnych programów wspólnotowych i zapewnienie, by kwestie przedstawione powyżej, związane z działaniami humanitarnymi i zachowaniem „przestrzeni humanitarnej”, mogły zostać należycie wzięte pod uwagę. Oficerowie łącznikowi zapewniąliby fachową wiedzę w zakresie pomocy humanitarnej i reakcji w sytuacji katastrof, a także w zakresie zarządzania pomocą na cele odbudowy. Zostaliby w pełni zaangażowani w codzienną pracę komórki, przy jednoczesnym zachowaniu zasady przedstawiania sprawozdań służbom Komisji.

3.5. Należyte zarządzanie finansami

Przy okazji najbliższych przeglądów rozporządzeń finansowych przedstawiane będą wnioski dotyczące tego, jak najlepiej pogodzić potrzeby elastycznej i szybkiej pomocy w sytuacjach kryzysowych i sytuacjach klęsk żywiołowych z wymogami należytego zarządzania finansami i z wymogami zamówień publicznych. Ponadto Komisja będzie nadal wypracowywać mechanizmy kontroli i monitoringu w celu zapewnienia należytego i skutecznego zarządzania finansowego pomocą wspólnotową na rzecz sytuacji kryzysowych i klęsk żywiołowych. Mając to na uwadze, będzie się zwiększać współpracę i wymianę informacji z innymi darczyńcami.

4. DOPASOWYWANIE ŚRODKÓW DO AMBICJI - NIEZBĘDNE ŚRODKI STRUKTURALNE

4.1. Platforma dla ulepszanego planowania, koordynacji i spójności

Przewodniczący Komisji ogłosił na posiedzeniu Rady ds. Ogólnych i Spraw Wewnętrznych w dniu 31 stycznia utworzenie niewielkiej, ale skutecznej platformy dla poprawy koordynacji polityki w czasie rzeczywistym w ramach swoich służb przy okazji stawiania czoła sytuacjom kryzysowym poza Unią Europejską. Wzmocniłaby ona również i skonsolidowała przepływy informacji do decydentów, była próbą maksymalizacji synergii i komplementarności pomiędzy różnymi instrumentami wspólnotowymi zmobilizowanymi w celach reagowania na sytuacje kryzysowe i klęski żywiołowe oraz wspierała pracę służb geograficznych. Przyczyniałaby się do ulepszenia kanałów komunikacyjnych z Państwami Członkowskimi oraz Sekretariatem Rady. Platforma miałaby również na celu konsolidację i wzmacnianie wiedzy fachowej Komisji w zakresie formułowania polityki sektorowej dotyczącej reagowania na klęski żywiołowe i sytuacje kryzysowe w państwach trzecich.¹³

Ponadto, Komisja będzie miała za cel wzmacnianie koordynacji z Sekretariatem Generalnym Rady poprzez:

- przedstawianie wniosków dotyczących poprawy funkcjonowania zespołów koordynacyjnych odpowiedzialnych za reagowanie na sytuacje kryzysowe przewidzianych w procedurach zarządzania kryzysowego UE popartych przez Komitet Polityczny i Bezpieczeństwa w lutym 2003 r.;
- poprawę wymiany informacji ze Wspólnym Centrum Sytuacyjnym Rady (Council Joint Situation Centre) i dzielenie odpowiednich zdolności Komisji.

W celu poprawy obiegu informacji na temat Wspólnoty i dwustronnej pomocy w sytuacjach wyjątkowych Komisja:

¹³ Patrz również pkt 3.3 komunikatu Komisji „Poprawa wspólnotowego mechanizmu obrony cywilnej” COM(2005) 137 wersja ostateczna z 20.04.2005. Będzie to w pełni zgodne z planowanym przez Komisję systemem ARGUS, łączącym wszystkie wyspecjalizowane systemy wczesnego ostrzegania w ramach Komisji.

- sporządzi wnioski dotyczące ustanowienia trwałego systemu punktów centralnych w agencjach Państw Członkowskich ds. pomocy w odbudowie, w oparciu o mandat udzielony już Komisji dla ustanowienia biur informacyjnych w kwestiach pomocy dla Iraku i pomocy po tsunami;

4.2. Logistyka i zaopatrzenie

Zdolność UE do organizowania skomplikowanych misji w odpowiedzi na klęski żywiołowe czy sytuacje kryzysowe wymaga znacznych możliwości w dziedzinie logistyki i telekomunikacji, bezpieczeństwa, zaopatrzenia oraz wsparcia administracyjnego i finansowego.

Jednakże zapotrzebowanie na takie możliwości nie jest ograniczone wyłącznie do sytuacji kryzysowych. Ważne programy finansowane przez Wspólnotę, takie jak obserwacja wyborów (które dotyczą 8-10 misji na dużą skalę rocznie) mają podobne potrzeby i stają przed podobnymi wyzwaniami związanymi z ich realizacją.

Programy wspólnotowe znalazły wiele odpowiedzi na te potrzeby, o różnym stopniu elastyczności i skuteczności. W przypadku misji w ramach Wspólnej Polityki Zagranicznej i Bezpieczeństwa (WPZiB) wszystkie te zadania przekazuje się Szefowi Misji lub Specjalnemu Przedstawicielowi UE, działającym na własną odpowiedzialność. Szef Misji jest zatem odpowiedzialny za opracowanie kompletnych działań logistycznych, zarządzania finansowego i zamówień, oprócz swoich głównych zadań politycznych. Działa on pod kierownictwem i nadzorem Komisji, która ponosi pełną odpowiedzialność finansową.

Komisja uważa, że obecnych ustaleń nie da się utrzymać w dłuższej perspektywie i nie są one w stanie wspierać planowanego zwiększenia znaczenia złożonych misji UE. Z tego powodu przewodniczący Komisji ogłosił, iż prace dotyczące wspólnej platformy wsparcia logistycznego i administracyjnego dla działań zewnętrznych będą posuwały się naprzód.

Platforma ta zagwarantuje terminowość administrowania, działań logistycznych i zaopatrzenia na potrzeby misji, w oparciu o środki, o których mowa w pkt. 4.1. Biorąc pod uwagę poważne konsekwencje kadrowe takiej struktury, Komisja przeanalizuje cały zakres opcji dostępnych w ramach nowego rozporządzenia finansowego, w tym utworzenie biura Komisji oraz powołanie agencji wykonawczej Komisji.¹⁴ Przeprowadzi analizę kosztów i korzyści, porównując te opcje z opcją utrzymania tych funkcji w ramach istniejących służb Komisji. Komisja planuje przedłożyć wniosek organom budżetowym przed końcem roku.

W ramach tych prac Komisja będzie dalej prowadzić dyskusje z Sekretariatem Generalnym Rady oraz wprowadzi kilka uzgodnionych środków tymczasowych w celu przyspieszenia procedury zaopatrzenia na potrzeby misji WPZiB.

¹⁴ Artykuł 54 rozporządzenia finansowego

4.3. Zwiększanie możliwości wdrożeniowej i przygotowania dotyczące instrumentu stabilizacji

Wniosek Komisji dotyczący instrumentu stabilizacji¹⁵ ma za zadanie ukierunkować reakcję Komisji na klęski żywiołowe i sytuacje kryzysowe. Jest on oparty na logice konsolidacji zasobów finansowych w ramach jednego zintegrowanego instrumentu. Idąc tym samym tokiem rozumowania Komisja będzie stopniowo konsolidować wewnętrzną wiedzę fachową, ważną z punktu widzenia celów instrumentu i ustanawiać niezbędne zdolności wdrożeniowe. Jednocześnie zapewni stopniowe zwiększanie personelu mechanizmu szybkiego reagowania, w celu opracowania i sprawdzenia metodologii identyfikacji i wdrożenia projektów ważnych z punktu widzenia potrzeb przyszłego instrumentu.

5. WZMACNIANIE ŚRODKÓW ZAPOBIEGAWCZYCH, WCZESNEGO OSTRZEGANIA I PRZYGOTOWANIA NA KLĘSKI ŻYWIOŁOWE

5.1. Kontekst historyczny

Zdolnościom szybkiego reagowania musi towarzyszyć strategia zapobiegania kataklizmom, przygotowania i ostrzegania. Kataklizm tsunami na Oceanie Indyjskim nie tylko drastycznie unaoczniał potrzebę skutecznych systemów wczesnego ostrzegania, ale pokazał również polityczną i technologiczną złożoność tej kwestii.

Wspólnota dysponuje całą gamą polityk i instrumentów finansowych, które mogą przyczyniać się do wypracowania systemów wczesnego ostrzegania i alarmowania. Wspólnota wnosi obecnie wkład w systemy ostrzegania na Oceanie Indyjskim, Atlantyckim oraz Morzu Śródziemnym poprzez programy pomocy humanitarnej, rozwojowe, pomocy regionalnej i badawcze. Rozważane jest również utworzenie instrumentu AKP-WE dla zapobiegania klęskom żywiołowym (przegląd tych inicjatyw można znaleźć w załączniku II). Wyzwanie polega na określeniu odpowiednich ram polityki, w ramach których te różne inicjatywy mogłyby działać spójnie. Mając to na uwadze Komisja powołała stałą grupę roboczą, w skład której wchodzi odpowiedni decydenci w zakresie tych kwestii. Poniżej przedstawione są propozycje głównych elementów strategii.

Debaty w Radzie odbywają się w wielu różnych formach i nie ma jednej grupy roboczej, która zajmowałaby się kwestią aspektów politycznych, rozwojowych i technologicznych przygotowania systemów wczesnego ostrzegania i gotowości na klęski żywiołowe.

Rada mogłaby rozważyć, w jaki sposób najlepiej stymulować strategiczną dyskusję nad tymi kwestiami i jak lepiej dopasować polityki Państw Członkowskich w tym względzie.

5.2. Ramy polityki międzynarodowej

Komisja odegrała ważną rolę w przygotowaniu Konferencji Światowej w Kobe w 2005 r. poświęconej ograniczaniu skutków katastrof. Za punkt wyjścia dla swojej

¹⁵ COM(2004) 630 wersja ostateczna z 29.9.2004

strategii uważa **Deklarację i ramy działań na lata 2005-2015 z Hyogo**, przyjęte na tej konferencji. Odzwierciedlając te strategiczne ramy Komisja będzie kładła szczególny nacisk na:

- włączanie ograniczania ryzyka katastrof do polityk zrównoważonego rozwoju oraz do programów realizowanych w krajach dotkniętych kataklizmem;
- wzmacnianie instytucji, mechanizmów i zdolności na wszystkich szczeblach, które mogą budować ochronę przed zagrożeniami i przygotowanie na kataklizmy zarówno w obrębie UE, jak i poza nią;
- rozbudowę systemów wczesnego ostrzegania skoncentrowanych na ludności, lepsze zarządzanie i wymianę informacji na temat ryzyka oraz ochrony, edukacji i szkoleń;
- określanie, ocenę i monitorowanie ryzyka związanego z katastrofami, wzmacnianie systemów wczesnego ostrzegania;
- ograniczanie podstawowych czynników ryzyka;

Komisja przyspieszy również działania zapobiegawcze w zakresie środowiska naturalnego w celu zwalczania katastrof ekologicznych i klęsk żywiołowych.

5.3. Wsparcie WE na rzecz systemów wczesnego ostrzegania i przygotowania na wypadek katastrof

Zgodnie z konsensusem międzynarodowym, Wspólnota przyjmie podejście „wielorakiego ryzyka” w odniesieniu do systemów wczesnego ostrzegania i alarmowania i będzie mieć wkład we wszystkie etapy procesu od wykrycia do przeprowadzania działania. Zasadniczo Komisja będzie zachęcać organizacje regionalne i subregionalne do uczestnictwa we wdrażaniu systemów wczesnego ostrzegania i alarmowania. Będzie oceniać wnioski o wkład w systemy krajowe wraz z innymi priorytetami rozwoju krajowego.

Będzie czerpać z następujących zasobów:

- pomocy humanitarnej i rozwojowej skoncentrowanej na lokalnym przygotowaniu i działaniach krajowych, planów łączności i łagodzenia skutków sytuacji krytycznych, w tym zwiększania zdolności ograniczania skutków katastrof na szczeblu krajowym i regionalnym;
- finansowania badań i rozwoju z programów wspólnotowych w dziedzinie zmian globalnych i ekosystemów, przestrzeni kosmicznej i technologii społeczeństwa informacyjnego. Programy te przyczyniają się do opracowania metod i modeli, oceny i przewidywania ryzyka, oceny wpływu na zdrowie, środowisko, gospodarkę i społeczeństwo, obserwacji satelitarnej Ziemi i na miejscu przy użyciu analizy podatności i szacowania szkód oraz wypracowania technologii zarządzania ryzykiem;
- transferu know-how z zasobów naukowych Wspólnego Centrum Badawczego oraz świadczenia usług operacyjnych w ramach współpracy WE i Europejskiej

Agencji Kosmicznej na rzecz inicjatywy globalnego monitoringu środowiska i bezpieczeństwa (Global Monitoring for Environment and Security - GMES);

- promocji konkretnych narzędzi stworzonych przez Wspólne Centrum Badawcze Komisji (z finansowaniem ECHO) we współpracy z biurem OCHA, takich jak globalny system ostrzegania o katastrofach (Global Disaster Alert System - GDAS), którego zadaniem jest przekazywanie decydującym i agencjom niosącym pomoc informacji w czasie rzeczywistym na temat konkretnego ryzyka i katastrof;
- pracy europejskich organizacji normalizacyjnych i ich możliwości opracowania zharmonizowanych norm technicznych, przykładowo związanych z wykorzystaniem kanałów SMS (cell broadcast) umożliwiającego władzom publicznym wysyłanie alertów za pomocą sieci GSM.

Skuteczność wczesnego ostrzegania zależy od powiązania nauki i technologii wykrywania z systemami alarmowymi i decyzyjnymi, zarówno w ramach administracji krajowych, jak i społeczności międzynarodowej. Jedną z nauk płynących z kataklizmu tsunami mówi, że należy znacznie ulepszyć sieci systemów informacji, baz danych, pomiarów satelitarnych i naziemnych. W odniesieniu do aspektów naukowych i technologicznych tego zadania, Komisja opracuje programy w ścisłej współpracy ze społecznością międzynarodową w ramach następujących platform:

- **Międzynarodowa Strategia Ograniczania Skutków Katastrof ONZ (International Strategy for Disaster Reduction)**, która będzie odgrywać kluczową rolę w zapewnianiu koordynacji pomiędzy międzynarodową współpracą technologiczną a szerszymi elementami strategii ograniczania skutków katastrof z Hyogo.
- **Grupa ds. Obserwacji Ziemi (Group on Earth Observations - GEO)**, w skład której wchodzi podmioty krajowe i międzyrządowe wszystkich systemów obserwacji ziemi, w tym Komisja Europejska, właściwe agencje ONZ oraz Międzyrządowa Komisja Oceanograficzna. GEO poparła ostatnio 10-letni plan wdrożenia Globalnego Systemu Systemów Obserwacji Ziemi (Global Earth Observation System of Systems - GEOSS). Jest to skoordynowany system ogólnosiwiatowych miejscowych i zdalnych systemów obserwacji Ziemi. Element obserwacji GMES będzie stanowił zasadniczy wkład europejski do GEOSS.

6. OCHRONA I WSPARCIE OBYWATELI UE

Kataklizm tsunami podkreślił znaczenie wzmocnionej współpracy pomiędzy Państwami Członkowskimi, jeśli chodzi o dostęp do pomocy obywateli europejskich dotkniętych poważnym kryzysem. Komisja popiera pracę Grupy do Spraw Konsularnych w zakresie wzmocnienia współpracy konsularnej oraz grupy roboczej ds. współpracy policji w zakresie utworzenia skoordynowanego mechanizmu UE dotyczącego identyfikacji ofiar kataklizmu. Komisja będzie udzielać wsparcia finansowego dla tych prac za pośrednictwem programu ogólnego - Bezpieczeństwo i ochrona wolności. Wspólnotowy mechanizm obrony cywilnej może również mieć w udział w tym przedsięwzięciu.

Prace przygotowawcze nad powołaniem Europejskiej Służby ds. Działań Zewnętrznych (European External Action Service), przewidzianej w Konstytucji, dadzą również okazję do rozważenia bardziej zinstytucjonalizowanych form współpracy konsularnej.

7. ZAKOŃCZENIE

Radę, Parlament Europejski, Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny oraz Komitet Regionów zachęca się do uwzględnienia siły i głębi zdolności wspólnotowych w zakresie reagowania i przygotowania na klęski żywiołowe i sytuacje kryzysowe. Zachęca się je do poparcia przedstawionych w niniejszym komunikacie środków zwiększenia tych zdolności oraz do współpracy z Komisją w celu zapewnienia spójności działań zewnętrznych UE na tym polu na poziomie politycznym i operacyjnym.

ZAŁĄCZNIK I

Sprawozdanie z postępu w działaniach podjętych przez Komisję w odpowiedzi na kataklizm tsunami z dnia 26 grudnia 2004 r.

1. Wprowadzenie
 - 1.1. Na posiedzeniu w dniu 31 stycznia 2005 r. Rada przyjęła plan działań UE w odpowiedzi na tsunami z dnia 26 grudnia 2004 r. Wezwała, by Rada ds. Ogólnych i Spraw Zewnętrznych na posiedzeniu w dniach 25-26 kwietnia przedstawiła analizę dokonanego w podjętych działaniach postępu. Niniejszy Komunikat przedstawia Radzie sprawozdanie z postępów Komisji z realizacji jej wkładu w plan działań UE, zarówno poprzez pomoc humanitarną i pomoc w odbudowie, jak i poprzez serię towarzyszących środków wsparcia.
 - 1.2. Tsunami było jedną z największych klęsk żywiołowych zanotowanych w historii. Duże obszary Sri Lanki i Malediwów, jak również strefy przybrzeżne Indonezji, Indii i Tajlandii zostały po prostu zdewastowane. Teraz, trzy miesiące po tragedii, znamy dokładnie jej rozmiar. W wyniku kataklizmu zginęło około 300 000 osób, a dodatkowy milion zostało wysiedlonych.
 - 1.3. Jednakże reakcja na tsunami była niezwykła i pokazała oblicze ludzkości od najlepszej strony. Miejscowa ludność jednoczyła się z wielką odwagą, by ratować zarówno sąsiadów, jak i turystów. Społeczność międzynarodowa, w tym UE, szybko ruszyła na ratunek dotkniętym krajom, zapewniając pomoc logistyczną, humanitarną oraz długoterminową pomoc w zakresie odbudowy. Darczyńcy zaoferowali kwotę około 5,4 miliarda euro. UE była największym darczyńcą, oferując kwotę około 1,5 miliarda euro. Kwoty przekazane przez osoby prywatne bezpośrednio organizacjom pozarządowym również były wysokie i wyniosły ok. 1,9 miliarda euro. Na wieść o tsunami w dniu 26 grudnia 2004 r. Komisja była jedną z pierwszych organizacji, które podjęły działania, uruchamiając natychmiastowo wspólnotowy mechanizm obrony cywilnej oraz przyjmując niezwłocznie decyzję o finansowaniu pomocy humanitarnej. Pierwszy wniosek o pomoc wysłało centrum operacyjne wspólnotowego mechanizmu obrony cywilnej - Centrum monitoringu i informacji (MIC) - do wszystkich krajów uczestniczących. Państwa Członkowskie wspólnie zareagowały na te wnioski. Wszystkie Państwa Członkowskie przyczyniły się w pewien sposób do natychmiastowej pomocy, a 16 Państw Członkowskich oraz Bułgaria i Rumunia - skierowały swoją pomoc za pośrednictwem mechanizmu wspólnotowego.
 - 1.4. ECHO i Czerwony Krzyż, ONZ i partnerskie organizacje pozarządowe pomogły zapobiec większej tragedii dzięki natychmiastowej interwencji humanitarnej. Jednakże za wcześnie jest jeszcze na to, by dokonać kompleksowej oceny reakcji Komisji na etapie sytuacji krytycznej. Obecnie zaplanowany został duży pakiet pomocy na odbudowę i jeśli zostanie on zatwierdzony przez Państwa Członkowskie, zostanie uruchomiony w połowie roku.
 - 1.5. Jednakże to dopiero początek i pewne zagrożenia są już oczywiste, mianowicie słaba koordynacja setek organizacji działających obecnie na miejscu, ograniczona możliwość absorpcji, wzięwszy pod uwagę liczbę projektów potrzebujących pomocy

oraz dostarczanie pomocy do regionów konfliktowych – prowincji Aceh oraz północy i wschodu Sri Lanki. Komisja wprowadza środki mające na celu zapewnienie, by mogła skutecznie zrealizować zadania długoterminowej odbudowy w tej trudnej sytuacji, ale zadanie, przed którym stoi będzie wymagające i Komisja musi przygotować się na długofalowe działania.

2. Pomoc humanitarna

2.1. Komisja zareagowała tego samego dnia, kiedy wydarzyła się katastrofa, zatwierdzając 3 miliony euro w ramach pomocy humanitarnej zgodnie z podstawową procedurą w przypadku sytuacji kryzysowych. Była pierwszym darczyńcą, który zaoferował pomoc. Do połowy lutego na wsparcie dla Indonezji, Sri Lanki, Malediwów, Indii i Tajlandii przeznaczono 103 miliony euro, w tym nie tylko na pomoc krótkoterminową, ale również na działania związane z odbudową na niewielką skalę, umożliwiające zaspokajanie podstawowych potrzeb.

2.2. Środki przeznaczone przez ECHO dla MFCK na pomoc w sytuacji krytycznej umożliwiły natychmiastowe rozpoczęcie działań zaspokajających pilne potrzeby 500 000 beneficjentów pozbawionych pomocy i wysiedlonych, poważnie dotkniętych trzęsieniem ziemi i tsunami, w tym zapewnienie prowizorycznego schronienia i innych artykułów nieżywnościowych, paczek dla rodzin i apteczek. Przy wsparciu ECHO, WHO wysłała zespoły Akcji Zdrowotnej w Sytuacjach Kryzysowych (Health Action in Crises teams), a Światowy Program Żywnościowy (WFP) otrzymał pomoc przy zwiększeniu możliwości logistycznych w zakresie dystrybucji dostaw żywności i produktów nieżywnościowych poprzez powiększenie magazynów, transportu drogowego i powietrznego oraz zasobów ludzkich. Ogółem na projekty regionalne przeznaczono 20,6 miliona euro.

(a) Dla Indonezji przeznaczono 36 milionów euro. Do działań uzyskujących wsparcie zalicza się ustanowienie przez WHO systemu wczesnego ostrzegania o chorobach; zapewnienie dostępu do podstawowych usług medycznych i wsparcia psychospołecznego dla 90 000 ludzi; utworzenie 20 ośrodków dziecięcych służących rejestracji, wyszukiwaniu i ponownemu łączeniu z rodzinami dzieci oddzielonych od rodzin/pozbawionych opieki; dostęp do nieskażonej wody pitnej i środków sanitarnych oraz dostarczenie żywności dla około 150 000 osób; poprawa warunków życia osób żyjących w obozach przy jednoczesnej pomocy osobom pragnącym powrócić do miejsc pochodzenia w odbudowie domów i wznowieniu działalności rolniczej czy rybołówstwa.

(b) Sri Lance udzielono pomocy w wysokości 28,27 miliona euro. Do działań ECHO należą: działania w ramach Światowego Programu Żywnościowego polegające na zapewnieniu żywności dla 748 000 osób ze szczególnym uwzględnieniem kobiet ciężarnych i dzieci oraz żywności i środków pieniężnych na potrzeby programów pracy dla odbudowy podstawowej infrastruktury; wsparcie poprzez organizacje pozarządowe mające na celu zapewnienie tymczasowego schronienia, żywności, nieskażonej wody pitnej, artykułów gospodarstwa domowego oraz podstawowych środków sanitarnych dla ponad 150 000 osób mieszkających w obozach; pomoc w odbudowie działalności w sektorach rybołówstwa i rolniczym dla 150 000 rodzin; polowe ambulatoria; pomoc psychologiczna; oraz specjalistyczna pomoc medyczna dla niepełnosprawnych.

- (c) Malediwoom udzielono pomocy w wysokości 2,73 miliona euro. ECHO wspiera UNICEF oraz UNDP w zakresie instalacji zbiorników wodnych w zniszczonych szkołach, naprawy wewnętrznych instalacji kanalizacyjnych, odbudowy chłodni i zamrażalni w zniszczonych szpitalach oraz pomoc rodzinom wysiedlonym w odbudowie domów i wznowieniu działalności w rolnictwie i rybołówstwie. 10 milionów euro przeznaczono dla Indii, gdzie partnerzy ECHO niosą pomoc około 8 700 poszkodowanym rodzinom rybackim poprzez odbudowę małych łodzi, zapewnienie sprzętu do połowów oraz zapewnienie pomocy psychologicznej, dostępu do nieskażonej wody pitnej, narzędzi, materiałów budowlanych i wsparcia dla kobiet i społeczności pracujących w sektorach związanych z rybołówstwem. Wreszcie dla Tajlandii przeznaczono 0,5 miliona euro; pomoc otrzymuje tam około 2 000 rybaków i kobiet z najbardziej poszkodowanych grup.
- 2.3. W zakresie koordynacji, Komisja, świadoma potencjalnego problemu, jaki wielość organizacji humanitarnych zaangażowanych w niesienie pomocy i wysiłki na rzecz odbudowy może stanowić dla skutecznego dostarczenia pomocy, przyjęła szereg środków mających na celu wzmocnienie roli ONZ, jako organu upoważnionego do koordynacji międzynarodowych wysiłków w zakresie pomocy humanitarnej. Po pierwsze, Komisja przeznaczyła ponad 50% pomocy humanitarnej na wsparcie skonsolidowanego programu apeli o wsparcie (Consolidated Appeals Process) ONZ; po drugie przekazała ponad 6 milionów euro agencjom ONZ bezpośrednio odpowiedzialnym za koordynację pomocy humanitarnej; po trzecie, ECHO sfinansowało utworzenie przez OCHA (Biuro Koordynacji Spraw Humanitarnych ONZ) ośrodków informacji humanitarnej i brało czynny udział (i tego samego domagało się od swoich partnerów) w spotkaniach koordynacyjnych o charakterze ogólnym i branżowym.
- 2.4. Po tsunami ECHO natychmiast wysłało na miejsce katastrofy ekspertów terenowych działających w Bangkoku i Indiach. Od tego czasu zwiększa swoje zdolności oceny na miejscu i monitorowania sytuacji w Azji Południowej. W styczniu otwarto dwa biura terenowe w Banda Aceh i Colombo, z których każde posiada 2 ekspertów terenowych. Oprócz tego, istniejące biura w Dżakarcie, Bangkoku i New Delhi wzmocniono o dodatkowych 4 ekspertów. Dwóch innych ekspertów zmobilizowano z biur regionalnych w Afryce i Ameryce Łacińskiej w pierwszej fazie kryzysu. Ogółem w reakcji na tsunami zmobilizowano około 20 ekspertów.
3. Związek pomiędzy pomocą natychmiastową, odbudową i rozwojem
- 3.1. Niezwykle ważne jest to, by pomiędzy pierwszą interwencją humanitarną a etapami odbudowy i rekonstrukcji istniało jak najłagodniejsze przejście. To podejście - „połączenie pomocy humanitarnej, odbudowy i rozwoju” (Linking Recovery, Rehabilitation and Development - LRRD) - jest kamieniem węgielnym reakcji UE na sytuacje krytyczne.
- 3.2. Podejście LRRD było zakorzenione w opisanych powyżej działaniach finansowanych przez ECHO. Krótkoterminowe działania w zakresie odbudowy będą trwać do końca 2006 r., pozwalając na to, by pomoc Komisji Europejskiej przeznaczona na rozwój mogła bazować na osiągnięciach etapu pomocy humanitarnej.

- 3.3. ECHO podejmuje działania na etapie sytuacji krytycznej i odbudowy, a znaczne fundusze Komisji przeznaczone na rekonstrukcję zostaną wykorzystane na długoterminowe odrodzenie społeczności i wsparcie w zakresie wznowienia działalności zarobkowej. Finansowane będą konkretne projekty na Sri Lance i Malediwach, które bezpośrednio ułatwiają realizację podejścia LRRD. Kwestie LRRD będą wspierane przez zasoby funduszy powierniczych dla projektów na szczeblu wspólnotowym, w których brać udział będzie Komisja. Długoterminowymi skutkami tsunami zajmie się nowa generacja krajowych dokumentów strategicznych (Country Strategy Papers), które są obecnie na etapie opracowania.
- 3.4. Wreszcie, przedstawiciele Komisji w terenie angażują się w dialog z partnerskimi organizacjami pozarządowymi w celu zapewnienia stosowania podejścia LRRD w długofalowych projektach finansowanych z ich własnych środków.
4. Pomoc na rzecz odbudowy i rekonstrukcji
- 4.1. Pierwszy etap interwencji zakończył się powodzeniem – ofiarom udzielono schronienia i wsparcia oraz zażegnano niebezpieczeństwo epidemii. Obecnie wyzwaniem jest odbudowa obszarów dotkniętych kataklizmem i umożliwienie społecznościom powrotu do normalnego życia. Przy tych działaniach należy propagować zrównoważony rozwój tych regionów.
- 4.2. Przy tej interwencji zastosowano nauki wysnute z poprzednich reakcji na klęski żywiołowe, takie jak trzęsienia ziemi w Gujarat i Hanshin-Awaji, w szczególności potrzebę starannego planowania i utrzymywania wiedzy na temat rozwijających się sytuacji (np. naturalnych, klimatycznych, politycznych czy innych), nacisk na przewodnictwo rządu i koordynację, zaangażowanie miejscowych społeczności i elastyczne procedury wdrożeniowe.
- 4.3. Na Konferencji darczyńców w Dżakarcie w styczniu 2005 r. przewodniczący Komisji Europejskiej zadeklarował 350 milionów euro w ramach długoterminowej pomocy na rzecz odbudowy. Pomoc ta została już zaprogramowana, a wniosek dotyczący programu indykatywnego na odbudowę regionów dotkniętych przez tsunami czeka obecnie na zatwierdzenie przez Państwa Członkowskie, natomiast konieczne zmiany do budżetu na rok 2005 są obecnie opracowywane. Określono już projekty do finansowania, a ich realizacja rozpoczyna się sukcesywnie w ramach mechanizmu szybkiego reagowania.
- 4.4. Pomoc Komisji przeznaczona na odbudowę skoncentruje się na państwach najbardziej dotkniętych kataklizmem i najbardziej potrzebujących wsparcia, mianowicie Indonezji, Sri Lance i Malediwach, a dodatkowe fundusze zostaną przeznaczone na działania regionalne, m.in. w dziedzinie środowiska (strefy przybrzeżne) i rozmieszczenia systemów wczesnego ostrzegania. Pozostałe kraje, w tym Indie, Tajlandia i Malezja, zamierzają samodzielnie zająć się kwestią odbudowy. Jednakże Indie i Tajlandia rzeczywiście skorzystały z niektórych form pomocy humanitarnej, a wszystkie te kraje mogą skorzystać z pomocy regionalnej, w ramach programu Pro Eco (Pro Eco tsunami programme) w wysokości 15 milionów euro i będą korzystać z różnych środków towarzyszących.
- 4.5. Ocena potrzeb przeprowadzona we współpracy z Bankiem Światowym i innymi podmiotami stworzyła podstawę do rozdziału pomocy pomiędzy kraje i w ich

obróbie w celu zapewnienia, iż przydział ten jest uczciwy i sprawiedliwy, oparty na wyraźnych potrzebach i możliwościach wykorzystania pomocy. Środki z budżetu wspólnotowego rozdzielono pomiędzy Indonezję (200 milionów euro), Sri Lankę (95 milionów euro) i Malediwy (16 milionów euro). Na saldo 350 milionów euro składa się tymczasowo program Pro Eco (15 milionów euro), projekty w ramach mechanizmu szybkiego reagowania (12 milionów euro) i instrumenty regionalne i horyzontalne (12 milionów euro).

- 4.6. Programy i projekty otrzymujące pomoc od Komisji opierają się na krajowych planach odbudowy opracowanych przez same rządy. Jednakże zostały one również zaprojektowane w taki sposób, by zapewnić sprawiedliwy rozdział pomocy pomiędzy wszystkie części dotkniętych populacji. Biorąc pod uwagę istotę szkód wyrządzonych przez tsunami, programy koncentrują się na trzech obszarach: (i) odbudowie zniszczonych regionów, w tym naprawie domostw i infrastruktury społecznej, tj. szkół i szpitali tak, aby społeczności dotknięte klęską mogły znów funkcjonować, oraz wsparciu dla systemów opieki zdrowotnej i szkolnictwa; (ii) wznowieniu działalności zarobkowej, tak aby pojedyncze osoby i ich rodziny mogły znów zarabiać na swoje utrzymanie i wieść samodzielne życie; oraz (iii) naprawie większych infrastruktur - szczególnie dróg – tak, aby gospodarki regionów przybrzeżnych mogły znów właściwie działać. Kwestie środowiskowe będą należycie brane pod uwagę.
- 4.7. Kluczowymi beneficjentami pomocy przeznaczonej na odbudowę będą miejscowe społeczności dotknięte kataklizmem oraz większe obszary wybrzeża, na których zamieszkują te społeczności. Do grup docelowych należeć będą rybacy, miejscowe przedsiębiorstwa i ogólna społeczność z naciskiem na najbardziej pokrzywdzonych przez los/wykluczonych społecznie, w szczególności kobiety i dzieci. O pomoc będzie mógł się też ubiegać sektor turystyczny, jako że w tsunami ucierpiał on szczególnie, ale odegra też kluczową rolę w odbudowie gospodarek rejonów przybrzeżnych. Większe projekty, mające na celu promocję wznowienia działalności turystycznej (np. kampanie reklamowe i promocyjne) są finansowane z budżetów krajowych oraz przez innych darczyńców, w tym Stany Zjednoczone i Bank Światowy.
- 4.8. Jeszcze nigdy żaden region nie stanął przed takim wyzwaniem w zakresie koordynacji, jako że liczba zaangażowanych darczyńców (około 70) i organizacji pozarządowych (ponad 300) jest wielka, a kwoty pieniężne (około 5,4 miliarda euro pomocy publicznej i 1,9 miliarda euro prywatnej) wysokie. Zapewnienie koordynacji wysiłków rządów, darczyńców i organizacji pozarządowych będzie kluczowym elementem decydującym o powodzeniu bądź klęsce całego wysiłku na rzecz odbudowy.
- 4.9. Komisja ma swój wkład w poprawę koordynacji na wielu frontach. Po pierwsze, wybrała działania mając nieustannie na uwadze poprawę koordynacji - wszystkie programy są zakorzenione w planach działań rządów, a Komisja skieruje znaczną część swych funduszy poprzez fundusze powiernicze, które, poprzez zgrupowanie funduszy darczyńców, znacznie ułatwią koordynację. Po drugie, Komisja bierze czynny udział w krajowych mechanizmach koordynacji i w niektórych przypadkach przyczynia się do poprawy konsultacji miejscowych społeczności w zakresie planów odbudowy, tak jak w przypadku Aceh. Po trzecie, przedstawiciele Komisji w danym kraju prowadzą rozmowy z dużymi organizacjami pozarządowymi, które posiadają

znaczące fundusze własne, z myślą o ich uczestnictwie w mechanizmach koordynacji i funduszy powierniczych.

- 4.10. Po czwarte, w odpowiedzi na wniosek Rady o koordynację odbudowy od początku, Komisja maksymalizuje działania na szczeblu UE, starając się, by stało się to przykładem koordynacji UE i starając się zapewnić należyłą widoczność Unii. Komisja stworzyła wirtualną sieć umożliwiającą społeczeństwu monitorowanie deklaracji oraz decyzji finansowych Komisji i Państw Członkowskich w zakresie pomocy na rzecz odbudowy i rekonstrukcji dla krajów dotkniętych tsunami. W Aceh powstanie „Dom Europejski” w celu koordynowania i promowania wspólnych działań Państw Członkowskich UE i Komisji. Biorąc pod uwagę przewagę finansowania UE w funduszach powierniczych zarówno w Indonezji jak i na Sri Lance, oczekuje się odpowiedniej reprezentacji Komisji Europejskiej/UE w organach kierowniczych tych funduszy.
- 4.11. Wykorzystanie funduszy powierniczych przez Komisję nie ma na celu wyłącznie ułatwienia koordynacji. Doprowadzi ono również do maksymalnego zwiększenia skuteczności interwencji Komisji (jeden zbiór procedur dla wszystkich uczestniczących darczyńców) oraz, dzięki połączeniu z innymi darczyńcami z UE, umożliwi UE wywieranie większego strategicznego wpływu na politykę rządów w zakresie procesu odbudowy. Poprzez utworzenie kanałów komunikacyjnych pomiędzy rządem centralnym a władzami prowincji dotkniętych konfliktami, fundusze powiernicze mogłyby znacznie przyczynić się do budowania zaufania i do rozwiązania chronicznych konfliktów w tych regionach.
- 4.12. Skuteczność i koordynacja, będąca istotą funduszy powierniczych, pomoże również sprostać wyzwaniu w postaci ograniczonej zdolności absorpcyjnej, która będzie zasadniczym problemem w sytuacji, gdy duże kwoty pomocy przekazywane są na barki słabo rozwiniętych miejscowych struktur administracyjnych. Komisja zajmuje się również tą kwestią poprzez zastosowanie perspektywy długoterminowej (zobowiązanie na przestrzeni dwóch lat i dłuższe okresy wydatkowania), wzmocnienie administracji (w ten sposób pobudzenie tworzenia możliwości) i unikanie obszarów, na których koncentrują się inni darczyńcy.
- 4.13. Obszary dotknięte tsunami w Indonezji i na Sri Lance były i nadal są obszarami objętymi konfliktami. W razie zignorowania potrzeb pokonfliktowych istnieje prawdopodobieństwo wzrostu napięć. Choć wszelkie rozwiązania tych konfliktów leżą wyłącznie w gestii samych krajów, UE próbuje pomóc na szczeblu politycznym w obu krajach, jak np. za pośrednictwem procesu współprzewodniczenia na Sri Lance. Komisja zapewnia również dodatkową pomoc w zakresie rozwiązania konfliktu w ramach mechanizmu szybkiego reagowania (który finansuje wysiłki mediacyjne w Aceh) oraz w ramach innych programów krajowych, poza interwencją związaną z tsunami, takich jak pomoc przeznaczona na odbudowę na obszarach dotkniętych wojną na północnym wschodzie Sri Lanki. Wreszcie Komisja zapewnia, by jej pomoc uwzględniała sytuację konfliktu - przykładowo będzie się stosować najszerszą definicję regionów „dotkniętych tsunami”, a zaangażowanie miejscowych społeczności i regionów w funduszach powierniczych otworzy kanały komunikacyjne i będzie budować zaufanie pomiędzy stronami.
- 4.14. Na każdym szczeblu zapewnia się poczucie odpowiedzialności za wykorzystanie funduszy pomocowych. ECHO wymaga tego poprzez umowy o partnerstwie z

organizacjami pozarządowymi. Zapewnia się regularne monitorowanie projektów humanitarnych, a plan audytów ECHO na rok 2005 obejmuje wszystkie projekty związane z tsunami. Należyta staranność, monitorowanie i kontrola funduszy powierniczych (zasadniczo poprzez Bank Światowy) oraz bezpośrednich projektów zapewni należyte i skuteczne zarządzanie finansowe funduszami przeznaczonymi na odbudowę.

5. Partnerstwo

5.1. Plan działań UE przyjęty przez Radę ds. Ogólnych i Spraw Zewnętrznych w dniu 31 stycznia przywiązywał szczególną uwagę do inicjatyw Państw Członkowskich w celu zachęcania do tworzenia partnerstwa pomiędzy regionami, miastami oraz przedsiębiorstwami państwowymi i prywatnymi. Komisja w miarę możliwości popiera takie inicjatywy, szczególnie w zakresie współpracy partnerskiej szpitali w celu pomocy rządowi w przywróceniu niezbędnych usług w klinikach ogólnych, szpitalach, laboratoriach i jednostkach przeprowadzających drobne zabiegi. Takie działania, we współpracy z prezydencją UE, ułatwiłyby rozmieszczenie pomocy w następstwie oceny przeprowadzonej przez WHO. W tym samym duchu program Pro Eco tsunami dla Azji, zatwierdzony przez Komisję w dniu 17 marca 2005 r. będzie wspierał projekty ustanowione w ramach partnerstwa pomiędzy podmiotami niepaństwowymi, władzami krajowymi, regionalnymi i lokalnymi z Państw Członkowskich oraz krajów dotkniętych kataklizmem w takich dziedzinach jak zarządzanie obszarami przybrzeżnymi, plany ekologicznego zagospodarowania przestrzennego miast, transport, gospodarka wodna i urządzenia sanitarne.

5.2. W dniu 18 marca 2005 r. ECHO podpisało umowy o dotacje z ponad 30 organizacjami pozarządowymi i międzynarodowymi w zakresie udzielenia pomocy humanitarnej dla społeczności dotkniętych tsunami. ECHO w pełni wykorzystało długoterminowe doświadczenie w stosunkach z partnerskimi organizacjami pozarządowymi w celu wybrania tych najbardziej doświadczonych i najskuteczniejszych w natychmiastowej realizacji działań Komisji w sytuacjach krytycznych.

6. Środki towarzyszące

6.1. Po spustoszeniu wyrządzonym przez tsunami Komisja i EBI sprawnie zaczęły badać możliwość ustanowienia przez EBI długoterminowego instrumentu kredytowego, mającego na celu pomoc w finansowaniu wysiłków na rzecz odbudowy i podjęły wspólne misje na obszarze dotkniętym klęską. Biorąc pod uwagę ogromne i niespodziewane kwoty pochodzące od międzynarodowych darczyńców instytucjonalnych i prywatnych, większość potrzeb w zakresie odbudowy infrastruktury w krajach potrzebujących pomocy zaspokoją dostępne dotacje i pożyczki na wysoce preferencyjnych warunkach. Potwierdzono to podczas wspólnych misji. Zdaniem Komisji zatem należy zachęcać EBI do udzielania pożyczek dla projektów w krajach dotkniętym tsunami z pozostałych środków w ramach istniejącego mandatu dla Azji i Ameryki Łacińskiej. Mandat ten obejmuje wszystkie dotknięte kraje z wyjątkiem Malediwów. W tym kontekście Komisja zamierza przedłożyć wniosek dotyczący zmiany obecnej decyzji Rady celem dodania Malediwów do listy krajów mogących ubiegać się o pomoc. Komisja będzie udzielać wsparcia, będącego uzupełnieniem dla pożyczek z EBI, na rzecz wspólnie określonych projektów, tam i wówczas, gdy będzie to konieczne.

- 6.2. Komisja rozpoczęła wcielanie w życie szeregu środków związanych z handlem, mających na celu poprawę dostępu do rynku UE dla zainteresowanych krajów. Działania takie mogłyby umożliwić im rozszerzenie zakresu wywozu na zasadzie niedyskryminacyjnej, zgodnej ze zobowiązaniami WTO. W szczególności Komisja blisko współpracowała z Państwami Członkowskimi i Parlamentem Europejskim w celu przyspieszenia wejścia w życie nowego systemu ogólnych preferencji taryfowych (GSP) UE tak, aby korzyści z niego można było czerpać na wcześniejszym etapie. Poprzez ulgi taryfowe nowy system umożliwi krajom dotkniętym tsunami możliwość korzystania z nowych strumieni handlowych o wartości około 3 miliardów euro. Komisja zasygnalizowała również gotowość do dokonania przeglądu przypadków firm objętych środkami ochrony handlu UE, w przypadkach, w których zostały one bezpośrednio dotknięte przez tsunami.
- 6.3. Jak ogłoszono w planie działań, w dniu 16 marca 2005 r. Komisja przyjęła komunikat proponujący uproszczenie preferencyjnych zasad pochodzenia i przekształcenie ich w bardziej przyjazne dla rozwoju. Zgodnie z nowymi zasadami, które mają zostać przyjęte, kraje rozwijające się, w tym te dotknięte tsunami, miałyby większe możliwości wykorzystania preferencji taryfowych oferowanych przez UE. Komisja opracowuje również środki, które mają pomóc w perspektywie krótkoterminowej krajom dotkniętym tsunami w zakresie poprawy dostępu ich produktów do rynku UE.
- 6.4. Komisja zaproponowała dwie inicjatywy mające na celu pomoc dla sektora rybołówstwa w krajach dotkniętych klęską. Pierwsza inicjatywa oddała darczyńcom do dyspozycji grupę ekspertów w sektorze rybołówstwa, którzy mają pomagać odpowiednim władzom w krajach dotkniętych klęską. Druga propozycja, przyjęta przez Radę w dniu 16 marca 2005 r. wiąże się ze złagodzeniem przepisów regulujących przekazywanie krajom dotkniętym tsunami statków wycofanych z floty rybackiej UE. Komisja prowadzi obecnie, wraz z FAO i krajami zainteresowanymi, badania mające na celu ocenę, czy statki, które można dostarczyć spełniają miejscowe wymagania i warunki. Celem jest odbudowa sektora rybołówstwa na trwałym i odpowiedzialnym poziomie.
- 6.5. Jeśli chodzi o kwestie sprawiedliwości, wolności i bezpieczeństwa rozpoczęto prace w sprawie środków mających na celu wzmocnienie koordynacji dotyczącej identyfikacji ofiar kataklizmów oraz współpracy konsularnej i dyplomatycznej pomiędzy Państwami Członkowskimi UE. Wnioski przedłożone w ramach programu AENEAS poddaje się ocenie i możliwe jest udzielenie wsparcia dla projektów pilotażowych w dziedzinie zwalczania handlu ludźmi.
- 6.6. Komisja ściśle współpracowała z WHO, oddając do dyspozycji organizacji bogatą wiedzę fachową UE w dziedzinie zdrowia. Specjalistów w dziedzinie epidemiologii interwencyjnej wysłano do regionów dotkniętych kataklizmem, a Komisja brała czynny udział we wdrażaniu planów interwencyjnych w ramach Globalnej Sieci Alarmu Epidemiologicznego i Interwencji WHO (Global Outbreak and Response Network). W reakcji na skutki tsunami w kraju Komisja szybko uruchomiła system wczesnego ostrzegania i reagowania wspólnotowej sieci nadzoru epidemiologicznego i kontroli chorób zakaźnych. System ten został stworzony w celu umożliwienia Państwom Członkowskim, władzom i lekarzom wymiany informacji na temat podwyższonego ryzyka przywozu chorób zakaźnych.

7. PRZYGOTOWANIE NA KLĘSKI ŻYWIOŁOWE W AZJI

- 7.1. Komisja Europejska za pośrednictwem ECHO wspiera ocenę i wzmocnienie systemu wczesnego ostrzegania oraz przygotowania na klęski żywiołowe w krajach dotkniętych tsunami. Zgodnie z obietnicami złożonymi na Konferencji Światowej w sprawie ograniczenia skutków katastrof, która odbyła się w Kobe, przewiduje się 2 miliony euro wkładu finansowego na rzecz OCHA/UNISDR (Międzynarodowej Strategii Ograniczania Skutków Katastrof ONZ) celem umożliwienia inicjatywom ONZ ogrywania wyraźnie wiodącej roli koordynacyjnej na tym polu. Podobnie, w dniach, które nastąpiły bezpośrednio po tsunami Komisja współpracowała blisko z OCHA i innymi partnerami (np. Europejską Agencją Kosmiczną) nad stworzeniem systemu informującego o skutkach tsunami. Wspólne Centrum Badawcze Komisji koordynowało utworzenie takiego systemu, który udostępniałby dane satelitarne, mapy i ocenę obejmujące cały dotknięty obszar kluczowym uczestnikom działań ratunkowych.
 - 7.2. Za pomocą „Programu przygotowania na wypadek katastrof” ECHO będzie nadal wspierać wspólnotowe projekty przygotowania na wypadek katastrof, w tym udzielać wsparcia wspólnotowym systemom wczesnego ostrzegania „skoncentrowanym na ludności”, zwiększać świadomość, prowadzić szkolenia i drobne działania łagodzące skutki katastrof w Azji. Globalny system ostrzegania o katastrofach, stanowiący część tego wysiłku, będzie dalej doskonalony w celu radzenia sobie z sytuacjami wywołanymi przez tsunami.
 - 7.3. Przy okazji ustalania polityki pomiędzy UE a krajami narażonymi na katastrofy w Azji szczególną uwagę zwróci się na przygotowanie na wypadek katastrof; w kwestii ustanowienia systemu wczesnego ostrzegania dla Oceanu Indyjskiego, oprócz wsparcia ECHO, przewidziano możliwość korzystania z funduszy rezerwowych z Programu Indykatorywnego Tsunami na lata 2005-2006 dla wsparcia podejścia regionalnego w ramach globalnego kontekstu ONZ. Środki powinny również mieć na celu budowanie możliwości miejscowych społeczności w zakresie infrastruktury łączności i planowania komunikacji na wypadek sytuacji krytycznych. Podejścia mające na celu ograniczanie ryzyka powinny się również systematycznie włączać w projektowanie i wdrażanie programów odbudowy.
 - 7.4. Żadna inicjatywa przygotowania na wypadek klęski żywiołowej na danym obszarze nie może zlekceważyć ogromnego ryzyka, jakie stwarza wybuch epidemii ptasiej grypy na nieznaną dotąd skalę. Oprócz wysiłków na rzecz odbudowy po tsunami, należy zwrócić należytą uwagę na kontrolę ptasiej grypy. Komisja podjęła szereg działań w związku z poważnym wybuchem epidemii ptasiej grypy w Azji Południowo-Wschodniej, który już spowodował ogromne straty gospodarcze, szacowane na 8-12 miliardów euro oraz śmierć około 50 osób. Obecnie ptasia grypa wydaje się być chorobą endemiczną w niektórych krajach Azji Południowo-Wschodniej (w tym w Tajlandii i Indonezji). Komisja zapewniła już pewne kryzysowe wsparcie techniczne i finansowe krajom dotkniętym chorobą. W następstwie konferencji międzynarodowej w Wietnamie w lutym 2005 r. oraz apelu do darczyńców wystosowanym przez FAO i WHO, rozważa się obecnie możliwość przyznania dalszej pomocy.
8. Przejrzystość i należyte zarządzanie finansami

- 8.1. Komisja jest w pełni zdecydowana wypełnić wszystkie zobowiązania w sposób wysoce skuteczny i przejrzysty.
- 8.2. UE jest największym darczyńcą na rzecz odbudowy po tsunami i powinna starać się zapewnić, by zmobilizowana pomoc została w pełni wykorzystana zgodnie z przeznaczeniem. <http://europa.eu.int/comm/world/tsunami/index.htm> Po pierwsze, Komisja Europejska stworzyła wirtualną sieć umożliwiającą społeczeństwu monitorowanie deklaracji wsparcia finansowego i decyzji finansowych Komisji i Państw Członkowskich związanych z tsunami, dostępną na stronie internetowej Komisji <http://europa.eu.int/comm/world/tsunami/index.htm> (patrz również punkt 4 powyżej). Choć wszystkie kluczowe punkty zostały określone już na początku marca, należy przyspieszyć przekazywanie danych przez Państwa Członkowskie na temat deklaracji wsparcia finansowego i decyzji finansowych. Jeśli chodzi o pomoc humanitarną, wykorzystuje się istniejącą sieć wirtualną (system 14-punktowy).
- 8.3. Po drugie, w Aceh powstanie „Dom Europejski” w celu koordynowania i promowania wspólnych działań Państw Członkowskich UE i Komisji, a Komisja liczy na pełną współpracę Państw Członkowskich, aby przedsięwzięcie to powiodło się, z korzyścią dla lokalnych społeczności.
- 8.4. Po trzecie, należy również zapewnić należyty nadzór i monitorowanie wykorzystania funduszy poprzez odpowiednią reprezentację Komisji Europejskiej/UE w organach kierowniczych funduszy powierniczych tworzonych zarówno w Indonezji, jak i na Sri Lance. Mechanizmy kontroli i audytu przewidziane w umowie ramowej w sprawie funduszy powierniczych i współfinansowania zawartej przez Komisję i Bank Światowy oferują silne gwarancje należytego, skutecznego i przejrzystego zarządzania funduszami wspólnotowymi.
- 8.5. Komisja stosuje rygorystyczne systemy w celu zapewniania odpowiedniego zarządzania finansowego pomocą wspólnotową. Obejmują one rygorystyczny wybór partnerów wdrażających, systematyczne monitorowanie projektów w toku przez ekspertów terenowych, audyt i zewnętrzne oceny ex-post. Zostaną one w pełni zastosowane do pomocy związanej z tsunami.
- 8.6. Zarządzanie programem przedstawionym we wniosku wiązać się będzie ze znacznym zaangażowaniem ze strony miejscowych przedstawicielstw Komisji Europejskiej na Sri Lance i w Indonezji. Z tego powodu status przedstawicielstw na Sri Lance został zmieniony na pełnoprawny. Przedstawicielstwo w Indonezji otworzy swoje biuro w ramach proponowanego „Domu Europejskiego”.

ZAŁĄCZNIK II

PROGRAMY WSPÓLNOTOWE NA RZECZ SYSTEMÓW WCZESNEGO OSTRZEGANIA I PRZYGOTOWANIA NA WYPADEK KATASTROF

1. OCEAN INDYJSKI

ECHO przekazało 2 miliony euro na rzecz pracy sekretariatu Międzynarodowej strategii ograniczania skutków katastrof związanej z oceną i wzmocnieniem systemów wczesnego ostrzegania na Oceanie Indyjskim. Komisja z zainteresowaniem śledzi pracę Międzyrządowej Komisji Oceanograficznej w zakresie budowania systemu wczesnego ostrzegania o tsunami na Oceanie Indyjskim, zgodnie z mandatem przyznanym jej na konferencji w Kobe. Może rozważyć wkład w finansowanie takiego systemu w razie pojawienia się realnych propozycji, które zyskają akceptację w regionie.

ECHO przeznaczy około 9,7 miliona euro w ciągu najbliższych dwóch lat na rzecz wspólnotowych projektów przygotowania w Azji Południowej.

2. PAŃSTWA AFRYKI, KARAIBÓW, PACYFIKU

Państwa Karaibów są szczególnie narażone na burze tropikalne i musiały również stawić czoła tsunami. Wspólnota wnosi w ramach funduszy współpracy rozwojowej wkład w wysokości 13,2 miliona euro na rzecz regionalnego radarowego systemu wczesnego ostrzegania i pracuje nad projektem o wartości 3 milionów euro mającym na celu wzmocnienie regionalnych zdolności zarządzania w sytuacji katastrof. Prowadzi również program o budżecie 39 milionów euro w celu wzmocnienia obrony brzegowej w Gujanie. ECHO będzie kontynuować wieloletnią pracę na rzecz wspierania przygotowania na szczeblu lokalnym na wypadek klęsk żywiołowych w tym regionie.

W rejonie Pacyfiku Komisja przeznaczyła wszystkie środki z rezerw finansowych (koperty „B”) na zapobieganie katastrofom i przygotowanie na wypadek ich wystąpienia. Szczególnie nastawia się na współpracę z organizacjami regionalnymi i innymi darczyńcami w celu zajęcia się ryzykiem związanym z huraganami.

Szerzej, Komisja dyskutuje obecnie nad inicjatywą sekretariatu AKP mającą na celu stworzenie instrumentu na wypadek klęsk żywiołowych w ramach porozumienia z Cotonou. Będzie on koncentrował się na wzmacnianiu krajowych możliwości zarządzania systemami wczesnego ostrzegania i zapewnianiu właściwego przekazywania komunikatów alarmowych ludności.

3. KRAJE BASENU MORZA ŚRÓDZIEMNEGO I OCEANU ATLANTYCKIEGO

Choć systemy alarmowania o powodziach i trzęsieniach ziemi są stosunkowo dobrze zorganizowane, niewiele poczyniono w zakresie wczesnego ostrzegania, przygotowania na wypadek katastrof i planów działania w sytuacjach nadzwyczajnych na wypadek wystąpienia tsunami w krajach leżących nad Morzem Śródziemnym. Komisja poszerzy swój program

szkoleniowy w zakresie ochrony ludności o ćwiczenia poruszające kwestię ryzyka związanego z tsunami.

Projekt Euro Med Bridge o budżecie 2 milionów euro ma na celu stworzenie systemu łagodzenia, zapobiegania i zarządzania klęskami żywiołowymi i katastrofami wywołanymi przez człowieka po obu stronach Morza Śródziemnego.

4. BADANIA I ROZWÓJ ORAZ WSPÓLPRACA NAUKOWA

Spotkania konsultacyjne ekspertów będą nadal finansowane w ramach szóstego i siódmego ramowego programu badań (priorytet badań Zmiany Globalne i Ekosystemy). Ostatnie wydarzenia skoncentrowały się na określaniu stanu rzeczy, braków i potrzeb związanych z badaniami w zakresie systemów wczesnego ostrzegania. Badania finansowane przez Wspólnotę będą się również przyczyniać do poprawy stanu wiedzy o tsunami, w tym obserwacji dna oceanicznego, wiedzy na temat skutków społeczno-ekonomicznych tsunami i ich wpływu na zdrowie i wykorzystanie ziemi.

Z programów wspólnotowych z dziedziny technologii społeczeństwa informacyjnego przeznaczono 40 milionów euro na projekty związane z zainstalowaniem czujników w ziemi do monitorowania ryzyka oraz z komunikacją dotyczącą bezpieczeństwa ludności, w tym mechanizmami alarmowymi dla władz i obywateli będących w niebezpieczeństwie, przy wykorzystaniu wszystkich stosownych środków. Formułuje się szczególny apel mający na celu opracowanie i przedstawienie systemu wczesnego ostrzegania o tsunami oraz możliwości alarmowych, ważnych z punktu widzenia Europy i obszaru Oceanu Indyjskiego. Te działania badawcze podejmowane będą na rzecz wsparcia wspomnianych powyżej przyszłych zmian w zakresie infrastruktury.

W ramach wspólnotowego programu dotyczącego infrastruktury badawczej stworzono globalną szybką sieć telekomunikacyjną łączącą międzynarodowe organizacje badawcze z innymi organami publicznymi. Europejska Agencja Kosmiczna i biuro pomocnicze ONZ (UNOSAT) już w pełni korzystają z tych środków, również w reakcji na tsunami na Oceanie Indyjskim (roczna wartość około 60 milionów euro). Komisja jest gotowa, by rozszerzyć te zasoby na inne organizacje na wsparcie np. centrum wczesnego ostrzegania na Oceanie Indyjskim.

Globalny Monitoring na rzecz Środowiska i Bezpieczeństwa (Global Monitoring for Environment and Security - GMES) to inicjatywa WE i Europejskiej Agencji Kosmicznej zapewniająca usługi informacyjne przy wykorzystaniu urządzeń satelitarnych i naziemnych. Będzie on nadal mieć największy wkład w programy pomocy humanitarnej i pomocy w usuwaniu skutków katastrof.

Przewiduje się dodatkowe środki pomocowe i działania w zakresie badań i rozwoju celem zapewnienia wsparcia technologii informatycznych i komunikacyjnych (ICT) dla europejskiej polityki i badań w zakresie ograniczania skutków katastrof. Obejmują one:

- transfer technologii pomiędzy UE a krajami narażonymi na występowanie tsunami oraz regionami graniczącymi z Oceanem Indyjskim, dla celów wymiany najlepszych praktyk w zakresie stosowania zaawansowanej technologii przekazywania informacji dla systemów wczesnego ostrzegania i alarmowych, promowania norm i dostosowywania ich do miejscowych potrzeb i warunków;

- współpracę z wyspecjalizowanymi instytutami w krajach obszaru Morza Śródziemnego celem promowania zharmonizowanego podejścia do systemów wczesnego ostrzegania i alarmowania o tsunami dla basenu Morza Śródziemnego;
- inne stosowne warsztaty i fora branżowe, których celem jest rozwiązanie problemu braków istniejących technologii wczesnego ostrzegania i alarmowych i promowanie interoperacyjności.